

Emberöltő négy mondatban

Ferdinandy György:
Az amerikai menekült
Magyar Napló – Írott Szó
Alapítvány, Bp., 2009.

A kötet három történetében három különböző habitusú, társadalmi helyzetű és gondolatvilágú ember indul újtárra, hogy az 56-os forradalom után meghódítsa, megszervezze a világot. Otthontalan alakok útkeresése, megállapodása, újabb és újabb kálváriája, útrakelése. Ahogy a szél dobálja a leveleket, úgy repíti a három szereplőt az élet forgataga véletlenszerű pályákon. Hiába a választások és sorhelyzetek különbsége, mind a három férfi ugyanúgy idegen világban mozog „külföldön”, útjuk végül egyformán hazavezet, kényszerből, nosztalgiaiból, vagy mert máshová nem vezethet.

Szentgáli Béla, a Toronyőr, a nyolcadik kerületi épülettömb gondnoka az első történet szereplője, ő kamaszkorától az Egyesült Államokban élt, ide vetette a forradalom zivatarát. Ebben a fejezetben a narrátor újságíró szerepbe öltözik, így interjúvolja Szentgált és annak amerikai-indián feleségét, Shirley-t. Ferdinandy ismerős történeteszméje legkiérleltebb formájában mutatkozik meg: a sűrítés magasfoka ez az elbeszélés, szinte szemünk előtt pörögnek le az évek, mint valami film képkockái. Előbb még a Margit hídon gyalogol át a hős anyai nagyapjához Pestre, ahol egy könyvesboltban húzza meg magát, tíz másik gyerekkel. „Ebédelni átjártam nagyapámhoz. Amikor visszatértem, a társaimnak nyomuk veszett. A szomszédok azt mondták, hogy kivégezték mind a tízet.” Majd Ákos nagybácsihoz mennek anyjával, azután átlépik a határt, Ausztriában vidéken dolgozik Béla, Bécsben mesterséget és nyelvet tanul, asztalos lesz, majd érte jön távolabb dolgozó anyja. A fent leírtak egyetlen oldalt töltenek csupán be: hónapok, talán évek története néhány sorban. Ferdinandy szűkszavúsága a lényegre figyel, számára a túlírás, magyarázás, líraibb hangvételi betét felesleges időtöltés, szinte tömondatokig csupasztatott prózája az érzelem nélküliségével ér el hatást. Szereplői ritkán szólnak ki a szövegből, ezek a kiszólások, tanulságok azonban éppen ezért nagyobb súllyal esnek latba. „Hogy mi történt ez alatt a harminc év alatt? Semmi különös. Dolgoztunk. És felneveltünk kilenc gyereket.” Négy mondatban egy emberöltő.

Végül kiutasítják, szinte elkergetik az Államokból a magyar munkást, aki egész életében kétkezi munkával gürccölve, hol jólétben, hol nélkülözve nevelte az első és második házasságából és a felesége első házasságából született gyerekeket, valamint két utcára kitett srácot is. Béla kifejezőmódja egyszerű, az elbeszélőhöz hasonlóan szük-

szavú, érzelemmentes, egy tisztességes ember munkával töltött életének megnyilvánulásai írásban. A Tömő utcába kénytelen költözni feleségével, bár a gyerekek hiányoznak nekik. „Rosszat akart, és nagy jót tett velünk Amerika. Isten jóra fordította a sorsomat” – összegzi életét a férfi.

Az Amerikáról rajzolt képet is árnyalja a fejezet: „Tudni kell, hogy akkor még friss volt a szeptember 11-i terrortámadás. Az idegen csakis terrorista lehet. Texasban egymás után épültek a börtönök. Ahol én voltam, oda százával hozták be a Mohamedeket, még azt is, aki itt, Amerikában született. Jobban megismertem az Államokat, mint odakint negyven év alatt.” Egy színes bőrű pilóta hányattatása – akivel a börtönben ismerkedik meg Szentgáli Béla, ahová mindketten igazságtalanul kerültek – megaláztatása, meghurcolása is helyet kap itt.

*

Captain Frank Nostit egészen más fából faragták: igazi kalandor, aki nem interjú, hanem monológ formájában mondja el életútját. Szóhasználata, fogalmazása is más, sokkal lazábban beszél, nemegyszer káromkodásokkal is színesíti mondanivalóját. Az első történetben az emberi élet eseményeit sűríti Ferdinandy, a másodikban viszont sajátos földrajzával ismerkedhetünk meg. Nosti kapitány pilóta, és mint ilyen, igazi világotutazó. Ráadásul rendkívül gyorsan hozza meg döntéseit, gondolkodás nélkül ragadja meg a kínáló lehetőségeket. Magyarországról – ahol vitorlázó repülőként emelkedhetett a magasba – Ausztriába, onnan Londonba érkezik. Oxfordban tanul, Jamaicán keres magának munkát, itt kezd repülni motoros gépen. Forradalom készülődik, a főszereplő hajón utazik vissza Angliába egy fillér nélkül, majd Kenyába megy, Nairobin talál pilóta állást. Azután a bontakozó polgárháború közepette szegődik el belga Kongóba, ahol végre nagy gépet vezethet. Mikor lőni kezdenek a pilótákra is, akkor irány Kenya, Anglia, majd egy csempész társaságában a Közel-Kelet, Bejrút, Tel Aviv. Végül Amerikába kerül, harminckét évesen a világ akkor legnagyobb légitársaságához, a Panamhoz, Boeing 707-esen repülhet. San Francisco, Portugália, Barcelona, Provence: újabb lakhelyek, szinte következtelen gyorsasággal egymás után.

Hiába azonban a téres nagyvilág, a sikeres élet, a hazátlanság kudarca megmaradt. „Nekem mindig minden sikerült, de akkor mégis megfordult a fejemben, hogy valahol, ki tudja hol, elrontottam az életemet.” Azután az öregedés, a nyugdíj, a repüléstől való eltávolodás. „...mert hogy én csak az égben tudok élni! Itt lent a porban megfulladok. Ha nem repülhetek többé, hogyan fogom kibírni ezt a kibaszott életet?” Marad a vitorlázó repülés, egy újabb fiatal feleség, ház a Hűvösvölgyben, ahonnan a Hármashatárhegyre, a gyer-

mekkor vitorlázóhelyére lehet látni. És itt is egy kis kép Amerikáról: „...ennyi sok év után sem tudtam megkedvelni az amerikaiakat. Az egész amerikai életformát, a hozzáállásukat, a modorukat. ... Önteltek voltak és buták. Bunkók, egészen egyszerűen.”

*

A harmadik történet önéletrajzi jellegű írás, Ferdinandy francia íróségának története (az elbeszélő és az életrajzi írói én itt megfeleltethető egymásnak, regényes szociográfiának foghatjuk fel ezt a részt). Korábbi műveiből ismerős élethelyzetek köszönnek vissza, azonban itt és most az irodalom, az írás, a szövegalkotás, a művész-példaképek, a kiadók kerülnek a középpontba. Egy ismeretlen világban való viaskodás a nyelvvel, a könyvek kiadásával, a terjesztéssel. Miként keresi útját egy magyar író a francia nyelvben és a fran-

cia világban, miképp távolodik vagy éppen közeledik az úgynevezett emigráns irodalmi világhoz, hogyan szakít azzal. Visszatalálása a magyar nyelvhez és a magyar irodalmi élethez már természetes folyamat, hazaérkezik ő is, ahogy az iparos és a pilóta. „A régi budai házban élek ismét, ma már csak hajnalban keresnek fel a Szajna-parti társak. ... Céline áll a külvárosi pavilon kapujában, Jean-Paul Clébert, Popol lépeget a Kubéron fehér hókoronája alatt.” Ferdinandy melankóliája szükszavúságán is átüt, tragédiák néhány szóban, emberi életek egy-két mondatban. Érzelmi hatásvadászat nélkül is szívbemarkoló megállapítások, az igazságvelős, sokszor túszerűszerűen fájdalmas kimondása jellemzi az író e művét is.

Urbán Péter

Magyar Naplót árusító hírlapüzletek

1051 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky u. 76., Inmedio	2151 Fót, Fehérkő út 1. (Cora), Inmedio	6600 Szentés, Alsóré t. 258. (Tesco), Inmedio
1052 Budapest, Városház u. 3–5. Inmedio	2800 Tatabánya, Győri út 1. (MÁV pu.), Relay	6640 Csongrád, Fő u. 2–4., Inmedio
1052 Budapest, Váci u. 10., Inmedio	2900 Komárom, Igmándi u. 11., Inmedio	6722 Szeged, Zápor u. 4., Inmedio
1106 Budapest, Örs Vezér tere (Árkád 22/a), Inmedio	3300 Eger, Széchenyi út 20., Inmedio	7150 Bonyhád, Szabadság tér 12., Inmedio
1113 Budapest, Albertfalva Auchan, Inmedio	3400 Mezőkövesd, Mátyás király u. 101., Inmedio	7400 Kaposvár, Kaposvár Plaza, Inmedio
1115 Budapest, Kelenföldi pu., Relay	3500 Miskolc, Szentpéteri kapu 103. (Tesco), Inmedio	7600 Pécs, Nagy Lajos király út – Alsómalom u. sarok (Árkád), Inmedio
1143 Budapest, Stefánia u. Sport Aréna, Relay Café	3500 Miskolc, Szemere út 2., Inmedio	7600 Pécs, Komlói út (Tesco), Inmedio
1223 Budapest, Nagytétényi u. 37–47. (Campona), Inmedio	4026 Debrecen, Péterfia u. 18., Inmedio	8000 Székesfehérvár, Palotai út 1., Inmedio
1239 Budapest, Bevásárló u. 2., Inmedio	4027 Debrecen, Füredi u. 27., Inmedio	8300 Tapolca, Veszprémi u. 5., Inmedio
2030 Érd, Budai utca, Relay	4400 Nyíregyháza, Szegfű u. 75., Inmedio	8500 Pápa, Kossuth u. 30., Inmedio
2040 Budaörs, Sport u. 2. (Auchan), Inmedio	4900 Fehérgyarmat, Kossuth tér 3–5., Inmedio	8700 Marcali, Rákóczi u. 19–21., Inmedio
2040 Budaörs, Kinizsi u. 1., Inmedio	5000 Szolnok, MÁV pu., Relay	8800 Nagykanizsa, Plaza, Inmedio
2045 Törökbálint, Torbágyi út 1. B/420, Inmedio	5000 Szolnok, Szandaszőlös, Inmedio	8900 Zalaegerszeg, Sport u. 1., Inmedio
2060 Bicske, Bocskai u. 5., Inmedio	5700 Gyula, Béke sugárút 12., Inmedio	9001 Győr, Királyszék u. 33. (Tesco), Inmedio
2083 Solymár, Szent Flórián u. 2., Inmedio	5900 Orosháza, Vásárhelyi út 23/a, Inmedio	9001 Győr, Bajcsy Zs. u. 80–84. (Árkád), Inmedio
2120 Dunakeszi, Nádás u. 6. (Auchan), Inmedio	6000 Kecskemét, Széchenyi tér (Malom Center), Inmedio	9400 Sopron, Széchenyi tér, Inmedio
		9700 Szombathely, Szürcsapó u. 4., Inmedio
		9730 Kőszeg, Városház u. 5., Inmedio

Magyar Naplót árusító könyvesboltok

1013 Budapest, Krisztina krt. 26. Püski Könyvesbolt	1088 Budapest, Bródy Sándor u. 46. Budapesti Teleki Téka	4025 Debrecen, Hatvan u. 1/a Alternatív Könyvesbolt
1013 Budapest, Krisztina krt. 34. Vince Könyvesbolt	1092 Budapest, Ráday u. 27. Ráday Könyvesház	4220 Hajdúböszörmény, Munkácsy u. 5. Szenzo Könyvesbolt
1014 Budapest, Hess András tér 4. Lítea Könyvesbolt	2112 Veresegyház, Fő tér Varga Gyuláné könyvkereskedő	5900 Orosháza, Győry Vilmos tér 1. Koszorús Oszkár Könyvesboltja
1052 Budapest, Deák tér 4. Huszár Gál Könyvesbolt	2660 Balassagyarmat, Rákóczi u. 61. Kincsestár Könyvesbolt	6720 Szeged, Aradi vértanúk tere 8. Bálint Sándor Könyvesbolt
1053 Budapest, Károlyi Mihály u. 16. Gondolat Könyvesház	2870 Kisbér, Széchenyi u. 11. Fidibusz Ajándékolt	6720 Szeged, Oskola u. 27. Sík Sándor Könyvesbolt
1061 Budapest, Andrássy út 45. Írók Könyvesboltja	3300 Eger, Széchenyi u. 42. Gonda Könyvesbolt	6800 Hódmezővásárhely, Andrássy u. 5–7. Petőfi Könyvesbolt
1074 Budapest, Vörösmarty u. 5. Főnix Könyvkereskedés	3360 Heves, Erzsébet tér 10. Rédei Benedekné Könyvesboltja	6900 Makó, Széchenyi tér 10. Kincskereső Könyvesbolt
1086 Budapest, Erdélyi u. 19. Gondos Béla könyvkereskedő	3525 Miskolc, Széchenyi u. 7. Fókusz Könyvárúháza	